2 సత్యవ్రతుడు

ఎండాకాలం కావడంవల్ల ఉదయం తొమ్మిదింటికే సూర్యుడు నిప్పులు చెరగ నారంభించాడు. గాలి స్తంభించి పోయినట్లుగా వుంది. ప్రసాద రావు కాలుకాలిన పిల్లిల్లే వంటింట్లోకి వెళ్ళి, ఇంకా వంట కానందుకు విసుక్కున్నాడు. యీ చిన్నవిషయంలో భార్యతో పోట్లాట వేసుకున్నందు వల్ల రభస కావటంతప్ప మరేమీ జరగదు. అసలే చిరాగ్గా వుంది; ఆమెను కదిపి యీ చిరాకు రెండింతలు చేసుకోవటం అర్థంలేని పని.

సావిట్లో పడకకుర్చీలో వాలి ఆలోచిస్తున్నాడు. 'ఏం జీవితం!' అని పిస్తోంది. ఎనభై జీతం సంపాయించేప్పుడు ఎంత లేమి వుండేదో, నూట పాతిక సంపాయించి నప్పుడూ అంతే! ఏమిటో-జీతం పెరుగుతే బాగుండు ననుకోవటమే కాని, పెరుగుదలకు మార్పు కనిపించటంలేదు.

పోనీ ఇంట్లో జనాభా ఎక్కువైందా అంటే-అదీలేదు. తనూ, భార్యా ఇద్దరు పిల్లలూను. ఏడాదినిండని చంటివాడివల్ల ఖర్చు పెరిగిం దను కునే సాహసం కలగలేదు. ఏమైనా డబ్బు చాలటం లేదు.

ప్రతినెలా ఏదోవాక అవాంతరం వొస్తూనే వుంది. గత మూడు నెలలుగా చూసుకుంటే ఒక నెలలో దీపావళి బట్టలకింద యాభై రూపా యిలు, మరో నెలలో భార్యకూ, పెద్దవాడికీ జబ్బు చెయ్యటంవల్ల డాక్టర్ బిల్లు అరవై రూపాయిలు; గతనెలలో సంవత్సరాది పండుగకు మళ్ళీ అరవై రూపాయిల బట్టలు; ఇలా ప్రతి నెలా అదనపు ఖర్చు వొస్తూనే వుంది. ఇందులో ఏదీ మానుకోగలిగిందిగా తోచటంలేదు. వొచ్చిన జీత మంతా ఖర్చు పెట్టుకున్నా జీవితం నిస్సారంగానూ, అసంతృప్తిగానూ వుంటూనే వుంది. తనకన్నా చాలా తక్కువ జీతం తెచ్చుకుంటూన్న వాళ్లు

తనకన్న యెంతో హాయిగా బతుకుతూండటం తనకు తెలుసు! జీవితాన్ని అనుభవించటం ఒక కళయితే ఆ కళారాధనకు తను అనర్హుడై వుండాలి.

నిత్య జీవితావసరాలకు ఇబ్బంది పడకపోయినా, విలాసాలకు అవకాశా లుండ నందుకు తన భార్య బాధపడుతుంది; తనకూ ఆ బాధ వుంది మరి. కాని కోర్కెలు కలగటం వేరూ; వాటిని తీర్చుకో గలగటం వేరూను. నగలూ, నాణాలూ లేవని ఆమె ఫిర్యాదు; కారూ, షికార్లూ, సినిమాలూ లేవని తన ఏడుపు!....

కాని యీ తీరని కోరికలంటూ వుండి, వాటిని తీర్చుకునేందుకు ఉత్సాహంగా పనిచేయటంవల్లే బతుకు దొర్లుతోందేమో? ఇది నిజమైనా, అలా ఆలోచించి తృప్తిపడగల సామాన్య మానవు లెంద రుంటారు? ఎంత సంస్కారం పెరగాలి? తన సంస్కారమే చాలలేదు!

గడియారం ఐదునిమిషాలు తిరిగింది. మరో యాభై ఐదు నిమిషాల కల్లా తను కౌంటర్‌లో ఉండాలి. నది మహావేగంలో వొచ్చిపడుతోందని తెలిసివుండికూడా ఆ ప్రవాహానికి యెదురుగా నిలబడి ఆ వొత్తిడికి తట్టుకోవాలి. చెక్కులు, డ్రాఫ్టులు, డిపాడిట్లు—మొదలైనవి జడివానల్లే వొచ్చి పడుతూ వుంటే, వాళ్ళు దగ్గిరపెట్టుకొని ఒకటికి రెండుసార్లు నోట్లు లెక్కపెట్టి డబ్బు విసిరి మొహాన పారేస్తూండాలి. ఏమాత్రం అన్యమనస్కంగా వున్నా గుణ్ణమే! వెనకటికి రెండేళ్ళకింద ఒకసారి వంద రూపాయి నోట్లు ఇచ్చేందుకు రెండురూపాయిల నోట్లు ఇచ్చాడు; అవతలాయన పెద్దమనిషి కనుక, ఒకసారి హెచ్చరించి ఎక్కువిచ్చిన వందా తిప్పిఇచ్చాడు. ఆ నెల జీతం వందా పెరిగినట్లే తోచింది!

వేల సంఖ్యల్లో పైకం తిప్పేప్పుడు పొరపాట్లు పడకుండా ఉండవు మరి. ఐతే త నెంతో జాగర్తగా వుంటాడు. అంతర్వాణి యెక్కడ నిద్ర పోతుందోనని భయం. గొణుక్కుంటూ, యెవరికో జవాబు చెపుతూన్నట్లు, తను చేసే పనిని అదృశ్య శక్తి ఏదో పరీక్షగా కనిపెడుతూన్నట్లుగా లెక్కలు పెడతాడు. అంతర్వాణి సరే ననేదాకా అనుమానం తీరదు. ప్రతి లెక్కలోనూ తను పొరపడుతూన్నట్లూ, ఆ డబ్బు తీసుకునేవాడు తనకు టోపీ పెట్టేందుకు యెదురుకుండా సిద్ధంగా వున్నట్లే అనిపిస్తుంది. కాస్త ఏమరుతే

చేతులు కాలే యీ బోడి ఉద్యోగమంటే ఏవగింపు కలుగుతూంటుంది కాని, ఇంతకన్న మంచి ఉద్యోగం యెక్కడ తన కోసం వేచికూర్చుంది కనుక?

ఐతే యీ ఉద్యోగాన్ని గూర్చి తను గర్వపడే క్షణాలు అనేకం. యెంతలావు మనిషైనా, యెంత గొప్పవాడైనా సరే, కౌంటర్ ముందు, తను లెక్కపెట్టి డబ్బు పారేసేదాకా కాచుకొని ఉండాల్సిందే. పని తొందరలో కాస్త ఆలస్యమైతే దీనంగా జాలిగా తనను ప్రార్థించాల్సిందే; లేదా ప్రార్థనా పూర్వకంగా చూపుల్తో అర్థించాలి! తన పక్కనవున్న ట్రంకులోని కరెన్సీనోట్ల బొత్తర్లు చూస్తుంటే, ఇదంతా తనదే నన్నట్లు, యీ నోట్లన్నీ తన చేతులమీదుగానే సర్క్యులేట్ కావాలనే గర్వం కలుగుతూంటుంది. ఇంత ఐశ్వర్యవంతుడికి బాంకులో వున్న కాస్సేపూ ప్రపంచంలో లేమి అనేదే లే దనిపిస్తూంటుంది. కాని బాంకు మూసేసే సమయంలో గుండెల్లో రైళ్లు పరుగెత్తుతవి, ఎంత పొరపాటు వుందోనని. సరిగ్గా స్క్రోల్‌కూ, కాషుకూ సరిపెట్టగానే, పోయిన సగం ప్రాణం తిరిగి వొచ్చిన ట్లనిపించి, ట్రంకును ఇనప్పెట్టెలో పెట్టి, రిలీఫ్‌ను సూచించేందుకు ఊపిరి తిత్తుల్లోని చెడుగాలిని శబ్దమయేట్లు బైటికి వూది బైట పడుతూంటాడు.

ఒక్కొక్కప్పుడు యెక్కౌంటెంట్ పని సుళు వనిపిస్తుంది. ఒకవేళ కూడికలు తప్పినా, జమ కాలంలో ఖర్చు రాసినా మరేం ఫర్వాలేదు. అదంతా కాగితంమీదనే కనుక సరిదిద్దవొచ్చు. అది థియరీ ఐతే, తనది ప్రాక్టికల్; ఇక్కడ పడే పొరపాటుకు జరిమానా కాష్ రూపంలో వెనువెంటనే చెల్లించాలి! తనెంత భయపడి ఛస్తూంటాడో, యెక్కౌంటెంట్లు అంత కులాసాగా. నిర్లక్ష్యంగా నవ్వుతూంటారు. వాళ్ళమీద యీర్ష్య పెంచుకొని ఆలోచిస్తూంటే, అది తనకే నష్టం; డబ్బులో పొరపాటు పడొచ్చు. అందుకని యీ ఇబ్బందులన్నింటినీ అలవాటు చేసుకున్నాడు.

'మూడ్' బాగుండక ఒకటి రెండుసార్లు చాలాచిన్న మొత్తాల్లో పొరపాట్లు జరిగినవి. వెంటనే ఆ మొత్తాల్ని కట్టేసి అవి చాలా చిన్న మొత్తాలై నందుకు సంతోషించాడు. యీ 'మూడ్' బాగుండక పోవటానికి కారణం, ఉదయాన్నే భార్యతో వాగ్వాదం జరిగి, మనస్సు పాడుకావటమే! అందుకనే ఆమె యెంత తప్పు చేసినా పొద్దుటి పూట మాత్రం ఆమెను ఏమనేందుకూ సాహసించలేడు.

పెద్ద ముల్లు రెండు మీదికి జరిగింది.

"వంటవలా?" అని అరిచాడు.

"అవుతోంది....ఇంకో ఐదు నిమిషాలు."

తనలోతను గొణుక్కొన్నాడు ప్రసాదరావు. యీ ఐదు నిమిషాలూ గడిపేందుకు సిగరెట్ ముట్టిద్దా మనుకున్నాడు కాని, పెట్టె ఖాళీగా వుంది. యెలాగూ కావాల్సిందే కనుక క్రొత్త పెట్టె తెప్పిద్దామని చొక్కా జేబు యెంత కెలికినా చిల్లరే తగిలింది కాని, అందులో ఉండవలసిన రూపాయి కాగితం కనిపించలేదు.

జేబు బోర్లించి చూశాడు; లేదు. ఒకవేళ కోటుజేబులో వున్నదేమో అనే సందేహం వొచ్చింది. అలంకారార్థమే ఆ కోటు. బాంకులో కూడా ఆ కోటును కుర్చీకి తొడుగుతాడు; అందులో సిగరెట్ పెట్టా, అగ్గిపెట్టా, వక్కపొట్లాలు తప్ప వేరేమీ ఉండవు. ఏమో-ఐనా పొరపాటున కోటుజేబులో పెట్టివుండొచ్చనే అనుమానం తగిలి, జేబులన్నీదేవి, బోర్లించి చూశాడు. కనిపించలేదు.

గృహిణి చేసిన పనే ఐ వుంటుందని కోపం వొచ్చింది. అందులోనూ ఇవాళ ఒకటో తారీకు; ఇది చివరి నోటు; క్రొత్త బొత్తిలో చివరి నెంబరుది! సాయింత్రానిక్కాని జీతాలు రావు. కాస్త ఆలోచించి, తనను అడిగి తీసుకునే పాటి జ్ఞానమన్నా ఆమెకు లేకపోతే ఎలా? సాధ్యమైనంతవరకూ కోపాన్ని తగ్గించుకొని ఆమెను కేకేశాడు. చేతులో గరిటెతో సహా ఆమె ప్రత్యక్షం కాగానే "జేబులో డబ్బు తీశావా?" అన్నాడు.

"అరుస్తే పిల్లాడు లేస్తాడు....నా కెందుకు డబ్బు? నేను తియ్యలేదు....ఎంత?" అందామె, మృదువుగా.

తనకున్న ఆతృత, ఉద్వేగం ఆమె కెందు కుంటవి? బాంకులో ఎక్కౌంటెంట్ల ధోరణి అది!

"రూపాయి కాగితం!" అన్నాడు చిరాగ్గా. చివర సున్నాలున్న క్రొత్త కాగితం కళ్ళ ముం దాడుతోంది.

"నేను తియ్యలేదు....ఎలా పోయివుంటుంది?"

అదే తనూ ఆలోచిస్తున్నాడు. ఇవ్వాళ పనిమనిషి కూడా రాలేదు.

అందుకనే వంట ఆలస్యమైంది. నిన్న సాయంత్రం కూడా నోటు మార్చి బోయి, చిల్లర వుంది కదానని దాంతోనే సిగరెట్లు కొనుక్కున్న సంగతి బాగా గుర్తుంది.రాత్రికి రాత్రికే జేబులోంచి యెలా మాయమై వుంటుంది? తన భార్య తీయని పక్షంలో పెద్ద వెధవ సీనుగాడే తీసి వుండాలి.

"ఏడీవాడు?" అన్నాడు.

"నాకేం తెలుసూ? ఆ వీధిలో ఆడుకుంటున్నాడేమో పిలవండి."

వీధిలోకి వెళ్ళి ప్రమాదాన్ని సూచించే కంఠస్వరంతో యెలుగెత్తి పదిసార్లు పిలుస్తేనేకాని వాడు రాలేదు.

"ఏరా—జేబులో చెయ్యిపెట్టావా?"

"లేదే!" అన్నాడు వాడు, అమాయకంగా.

"చెప్పరా....తీస్తే తీశానని చెప్పు" అంది తల్లి.

"నాకేం తెలుసూ?"

"తీస్తే తీశావ్....అబద్ధం మాత్రం ఆడొద్దు"

"నేను తియ్యందే!"

"ఈ మధ్య నీకు వెధవ స్నేహాలు ఎక్కువైనవి.ఆ వెధవ లెవరన్నా డబ్బులు తెమ్మన్నారా?" అంది తల్లి.

"ఉహుం."

ఏం మాట్లాడేందుకూ తోచక ప్రసాదరావు వూరుకున్నాడు. నేరం విచారించటమంతా అతని భార్యే సాగించింది.

"చెప్పు వెధవా! పొద్దున నిద్రమంచంమీంచి లేవటం, ఆ బజార్లో వెధవల్తో ఆటలూను. వడగాలిలో చింతచెట్లు యెక్కటం, బొంగరాలు తిప్పటం....భోజనానిక్కూడా దొరగార్ని పిలుచుకొని రావాలి, చీకటి పడ్డాక కూడా ఇంటికి రావు కదా....చెప్పు....తీశావా, లేదా?"

సీను తలొంచుకుని తల్లిచేసిన ఫిర్యాదులకు జవాబుచెప్పలేక "నేను తియ్యలేదు" అన్నాడు, ఆ చివరి ప్రశ్నకు మాత్రం.

"తియ్యలా? తియ్యలా" అని ఆమె ఒక దెబ్బవేసింది.

"లేదు—" అన్నాడు వాడు నిబ్బరంగా.

మరో రెండు దెబ్బలు పడినవి; వాడి కవి ఆనినట్లు లేవు. 'ఏడవడేం వెధవ?' అనుకున్నాడు ప్రసాదరావు.

"తీశాడో లేదో చెప్పించండి. చదువు అంటకపోయినా, యీదొంగ బుద్ధులు మాత్రం తేలిగ్గా వొస్తయ్" అందామె, భర్త అసమర్ధతను హేళన చేసే ధోరణిలో.

ప్రసాదరావుకు క్షణంలో శివ మెక్కింది. సామాన్యంగా కోపంరాదు కాని, వొస్తేమాత్రం మనిషికాడు అతను.

అందులోనూ సీను సినిమాకు వెళ్ళేందుకు తనను రూపాయి అడిగాడు. కల్లిబొల్లిమాటలు చెప్పి, సినిమా వాయిదా వేశాడు తను. అందుకని వాడే తీసివుంటాడనే నమ్మకం కలిగింది. ఆ మాట వీడిచేత ఒప్పించకుంటే, తనెందుకు?

సీనుగాణ్ని వొంచాడు; వీపు మీద బలంగా చరిచాడు. "తీశావా?" అన్నాడు. "లేదు" అన్నాడు వాడు. మరోదెబ్బ; అదే జవాబు. ఇలా ఎన్ని దెబ్బలు కొట్టాడో లెక్కలేదు; వాడుమాత్రం ఏడుస్తూ గిలగిలా కొట్టుకుంటున్నాడు. వాడు తీశానని వొప్పుకుంటే చాలు-తనకు మనశ్శాంతి దొరుకుతుంది. వెధవ రూపాయిని గూర్చి కాదు తాను బాధపడేది; దొంగబుద్ధి కొడుక్కు అలవడుతుందేమో నని.

నేరస్థుని తాలూకు పుట్టుపూర్వోత్తరాలన్నీ కోర్టులో కడిగి వేసినట్లే సీను చేసిన అనేక ఇతర అల్లరుల్ని ఆ భూతకాలంలోంచి తవ్వి, దుమ్ము దులిపి వాగుతూ బాదాడు వాణ్ణి. ఎన్ని దెబ్బలు తిన్నా వాడుమాత్రం రూపాయినోటు తియ్యలేదనే అంటున్నాడు.

చివరకు ఏడుపుతో వెక్కిళ్ళుకూడా ఆరంభమైనవి. ఊపిరాడనట్లు, గాలికోసం పాకులాడుతూన్నట్లుగా వుంది వాడి పని. ఒళ్ళుపై తెలియకుండా వాణ్ణి శిక్షించినందుకు ప్రసాదరావు బాధపడ్డాడు. తన అరిచేతులు యెంత కందినవో చూసుకుంటే వాడి వీపుమీద ఎన్ని ముద్దర్లు, ఎంత లోతుగా దిగి, వుబ్బి వుంటవో చెప్పవచ్చు....నిజానికి వాడు తియ్యనే లేదేమోననే అంతరాత్మ ఘోషకు తట్టుకోలేక పొయ్యాడు. అనవసరంగా ఇన్ని దెబ్బలు కొట్టాల్సి వచ్చిందేననే వ్యధతో మెలికలు తిరిగాడు. ఒక పక్క నిజాన్ని కక్కించాలనే పట్టుదల సడలిపోయింది.

ఈ సమయంలో భార్య అడ్డుపడకుంటే ఏమయ్యేదో తలుచుకుంటే

ప్రసాదరావు వాణికి పొయ్యాడు. ఆమె నీళ్లు తెచ్చి మొహానకొట్టి, మంచి నీళ్ళు తాగి స్తేనేకాని, వాడికి వూపిరాడలేదు.

“ఇల్లా పశువల్లే కొట్టుకుంటారా?” అందామె. ఆమె ముఖమంతా పాలిపోయి వుంది; ఆ దెబ్బలు తనే తిన్నంతగా బాధపడుతోం దామె.

ప్రసాదరావుకు మండిపోయింది.

“అసలు నువ్వే కొట్టించావ్ నాచేత.వెధవ రూపాయి పోతే పోయిం దని నేను వూరుకున్నాను. నువ్వే నా అసమర్థతను ఎగతాళిచేసి....”

ఉయ్యాల్లో పిల్లాడు కెవ్వుమని ఏడుస్తూ లేచాడు. కఠినమైన తన కంఠస్వరం వాణ్ణి నిద్రలోకూడా భయపెట్టింది. ఒకపక్క పెద్దవాణ్ణి ఓదా రుస్తూ, మరోపక్క చంటిబిడ్డను లాలిస్తోం దామె.

ఈ దృశాన్ని చూసేప్పటికి ప్రసాదరావు మనస్సు వికలమైంది. తన రాక్షసత్వం తన కళ్ళ ఎదుటనే రుజూచేసినట్లయింది. ఆ ప్రదేశంలో ఒక్క క్షణంకూడా నిలవలేకపోయ్యాడు. భోజనం సంగతి కూడా ఆలోచించ కుండా, చప్పుచప్పున దుస్తులు ధరించి, సైకిలెక్కి పారిపొయ్యాడు-పిరికి ప్రసాదరావు!

2

ఇంకా అరగంట వ్యవధి ఉండటం వల్ల ప్రసాదరావు హోటల్‌లోకి దూరాడు. భోంచేద్దామా అని కాస్త ఆలోచించాడు; కాని భోజనానికి సరి పొయ్యే డబ్బు జేబులో లేదు. అదీగాక భోజనం సయించేట్లుగా తోచలేదు. కాస్త టిఫిన్ తిని, కాఫీ తాగుదా మనుకున్నాడు.

ఎంత ప్రయత్నించినా, బలవంతాన కూడా తను చేసిన పాడు పనిని మనస్సులో నుంచి తోసెయ్యలేక పోతున్నాడు. టిఫిన్ వొచ్చింది కాని, వెగటుగా వుంది. ఒక రకమైన వికారం ఆరంభమైంది.కళ్ళముందు దెబ్బలు తిని వూపిరి అందక నేలమీద పొర్లాడే సీను కనిపించాడు. తనను తాను దూషించుకున్నాడు; శాపనార్థాలు పెట్టుకున్నాడు; ఐనా మనశ్శాంతి కలగలేదు.

టిఫిన్ సయించక వొదిలేశాడు;కాఫీకూడా సగమే తాగి బైటపడ్డాడు. అసలు ఇవ్వాళ బాంకుకు వెళ్ళే స్థితిగా తోచలేదు. కాజువల్ లీవ్ పారేస్తే

బాగుండును; కాని సెలవు తీసుకొని ఏం చెయ్యాలి? సాయంత్రం దాకా యెక్కడ గడపాలి? ఇంటికి వెళ్ళి ఆ అశాంతిని ఎదుర్కో-లేడు. అదీగాక ఇవ్వాళ జీతా లిచ్చే రోజు కనుక, మానుతే. పైకానికి ఇబ్బంది పడాలి.

ఇది చాలా దుర్దినంగానే తోచింది ప్రసాదరావుకు. ఇవ్వాళ యెంత జాగ్రత్తగా వున్నాసరే, తప్పకుండా ఇచ్చిపుచ్చుకోవటాల్లో పొరపాటు జరిగే తీరుతుందనే నమ్మకం ఏర్పడిపోయింది. ఎంతో చిరాకు, ఏది చూసినా ఏవ గింపు. తలపులు ఇంటివైపు మళ్లతే వాంతి వొస్తూన్నట్లుండి,రాక, గొంతులో అడ్డంపడ్డ బాధ, వీటిని భరిస్తూ డ్యూటీ చేయటం, ఇవన్నీ అతన్ని మెలిపెట్ట సాగినవి. కడుపులో చెయ్యిపెట్టి దేవుతూన్నట్లే వుంది.

అలాగే భరిస్తూ కౌంటర్ దగ్గిర పనిచేస్తున్నాడు. ఒకపక్క యాంత్రికంగా కళ్ళూ, చేతులూ పనిచేస్తూనే వున్నవి; మరోవైపు రోజూ కన్న ఎక్కువ జాగ్రతగా వుండాలని తనను తాను హెచ్చరించుకుంటూనే వున్నాడు. ప్రతి చిన్నవిషయంలోనూ అనుమానభూతం భయంకర రూపాల్ని ప్రదర్శిస్తూనే వుంది.

కుర్రాడి దీన వదనం, జాలిగా బాధగా వాడు ఏడవటం, తాను అనవ సరంగా ఉద్రేకపడి, వెధవ పట్టుదలకు పోయి, అతి స్వల్ప విషయాన్ని గోరంతలు కొండంతలుగా చేసుకొని వాణ్ని చావబాదటం, చేయని నేరానికి శిక్ష విధించటంతో తాను పొందవలసిన అంతులేని పశ్చాత్తాపం, తాను బల వంతుడు కనుక, తన అన్యాయాన్నీ అక్రమాన్నీ సీను భరించటం—మొద లైన విషయాలు చుట్టూవున్న కరెన్సీనోట్ల మీదా, చెక్కుల మీదా, డ్రాఫ్టుల మీదా ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తూన్నవి. యీ ప్రపంచంలో వున్నప్పటికీ, ప్రసాద రావు వేరొక ప్రపంచంలో నడుస్తున్నాడు. సీనును కొట్టిన ప్రతి దెబ్బా అంతకు రెట్టింపు బలంతో తన వీపుమీద పడుతూనే ఉన్నది. అలా ఎన్ని సార్లు పడినా వాటికొక అంతు వున్నట్లు లేదు. అదృశ్య శక్తి తాలూకు ఆ పీడనకు దాదాపు వూపిరి అందన ట్లవుతోంది.

మాటిమాటికీ చేతులు చూసుకుంటున్నాడు; ఆ కందిపోయిన చేతుల తాలూకు బాధ గడిచిన దృశ్యాన్ని మరువలేకుండా చేస్తోంది. అసలే ఎండ తీవ్రంగా వుంది; దానికి తోడు చెట్ల ఆకులుకూడా కదలటం లేదు. ఉండి

వుండి ఆ చెవిలోగాడ్పు. యీ చెవులోంచి పోతోంది. ఎన్నిసార్లు మంచి నీళ్ళు తాగినా, ఆ దాహం ఆరేట్లుగా తోచటంలేదు. నరకంలో పాపిని నిప్పుల్లో కాల్చటమంటే ఇదేనేమో? బాహ్యంగానూ, ఆంతరంగికంగానూ కూడా వాతావరణం ఒకేమాదిరిగా వుంది.

యీ జరిగిపోయిందే కాకుండా, జరగబొయ్యేది కూడా ఆలోచించుకుంటే ప్రసాదరావుకు మతి పోతున్నట్లయింది....యీ పాటికి వాడికి తీవ్రంగా జ్వరం వొచ్చి వుంటుంది. రాత్రికి పిచ్చిమాటలు ఆరంభమౌతవి. తను వాణ్ని కొడుతూన్నట్లూ, వాడు 'తీయలేదు' అంటూన్నట్లూ వూహించుకునేందుకే ప్రసాదరావుకు భయంవేసింది. చివరకు వాడు ఆ మంచంమీది నుంచి మరి లేవడు. చేతులారా బిడ్డను చంపుకున్న వా డవుతాడు తాను!....

ఇలాటి కథ ఎక్కడో చదివాడు. ఐనా పసిహృదయం పొందే ఆవేదన ఎలా వుంటుందో తను తేలిగ్గా ఊహించగలడు....నిజంగా అలాగే ఐతే....జీవితంలో తాను హంతకుడు కూడా అవుతాడు కదా!

అనవసరంగా చిర్రుబుర్రు లాడాడు; ప్యూన్‌ను చాలాసార్లు కోప్పడ్డాడు. తనొక వింతమృగమైనట్లుగా చుట్టుపక్కలవాళ్ళు చూశారు; ఎకౌంటెంట్లు కళ్ళతోనే హెచ్చరించారు. తన కేకలకు ఒకటి రెండుసార్లు ఏజెంట్ హాలులోకి వొచ్చి వెళ్ళాడు.

తనకు పిచ్చెక్కుతోం దనిపించిం దతనికి. యీ పిచ్చినుంచి తప్పించుకోవటం ఎలాగో తెలియటంలేదు. పూర్తిగా వ్యయంకాక ముందే, వున్న కాస్త శక్తితోనూ తనను తాను కాపాడుకోవాలి. కుర్రాడి సంగతి ఆలోచించేందుకైనా సరే తనకు మతిభ్రమణం కలగకుండా చూసుకోవాలి. ఉన్న కొద్ది శక్తుల్నీకూడదీసుకొని నానా అవస్థా పడసాగాడు.

అదృష్టవశాత్తూ యీనాడు శనివారం కనుక, ఒంటి గంటకే కౌంటర్ మూసివేయగలిగాడు. స్క్రోల్ ఎన్నిసార్లుకూడితే అన్నిరకాలుగానూ వొచ్చింది. ఎకౌంటెంట్ సహాయాన్ని కోరాడు.

"ఏం అలావున్నావ్?" అన్నా డా యెకౌంటెంట్.

నిజం చెపితే అందరూ నవ్వుతారు; తనుపొందే మనోవేదనను, అనుభవించి తెలుసుకోవాల్సిందే కాని, చెప్పి తెలియచెప్ప గలిగే సామర్థ్యమే

వుంటే ఉత్తమ కథకుడే అయేవాడు తాను! ఒకవేళ ఎవరికైనా ఇదంతా అర్థమైనా అంతా తన తప్పేననీ, తన వేలితో కన్ను పొడుచుకున్నాడనీ అంటారు. యీ ఉన్న ఆవేదనకు ప్రజాభిప్రాయం కూడా జోడిస్తే ఎప్పుడో కలిగే మతిభ్రమణం ఇప్పుడే కలుగుతుంది.

"ఏం లేదు....తలనెప్పిగా వుంది....వికారం!" అన్నాడు.

స్ట్రోకల్ కూడికలు ఐనవి. కాగితంమీది అంకె ప్రకారం కాష్ సరి పోవాలి. ఇందులో యెంత తొర్ర పడుతుందోనని ప్రసాదరావు వాణికి పోయ్యాడు. తప్పకుండా పొరపాటు జరిగి వుంటుందని అతని నమ్మకమే భయపెట్టింది,

డబ్బుకూడా యెక్కౌంటెంట్ నే లెక్కపెట్టమన్నాడు. ఏమౌతుందో నని ఆతృతతో వేచివున్నాడు....పదినిమిషా లయ్యాక "కరెక్ట్!" అన్నాడు, యెక్కౌంటెంట్.

ఆ మాటల్ని ప్రసాదరావు నమ్మలేకపోయ్యాడు; "ఏమిటీ?" అన్నాడు.

"సరిగ్గావుంది—" నవ్వుకుంటూ వెళ్ళిపొయ్యాడు యెక్కౌంటెంట్.

దురదృష్ట దేవతకు భయపడి, అదృష్టదేవత దాని వెనకాలే, చెట్ల చాటుగా తనతోపాటే నడుస్తోం దనిపించిం దతనికి. సీనుగాడు నిజంగా డబ్బుతీసి వుండ డనేది ఖచ్చితంగా తేలిన ట్లనిపించింది. వాడు నిజంగా తీసివుంటే ఇక్కడ పొరపాట్లు పడాల్సింది; దానికీ, దీనికీ సంబంధం లేదని కొంచెం తెలివిగా ఆలోచిస్తే తెలుస్తుంది. కాని ప్రసాదరావులోని తెలివి సెంటిమెంట్ గా మారింది. దానికి అర్థంలేదు: ఒక గుడ్డినమ్మకం— అంతే!

తను చేసిన నేరానికి, ఆ సర్వాంతర్యామే శిక్ష విధించాలి. పాతికో పరకో ఇక్కడ తొర్రపడి వుంటే, ఆ శిక్ష అనుభవించిన ఆనందం కలి గేది. అది జరగలేదు కనుక హృదయ భారం ఏమీ తగ్గలేదు.

కుర్రాడు రూపాయి తీసి వుంటాడనే నమ్మకమే వుంటే, దానికంత బాధపడేవాడు కాదు. జరిగిన నేరానికి తన వాడనే పక్షపాతం లేకుండా శిక్ష

విధించి, గుండెనిబ్బరంతో విధి నిర్వహించిన తృప్తన్నా మిగిలేది....కాని అంతరాత్మ ఘోషిస్తోంది-నిరపరాధిని శిక్షించావనిః ఎలా సరిపెట్టుకోవాలని చూసినా కుదరటం లేదు.

అందరూ జీతాలు తీసుకున్నాక, కాష్ పెట్టెను ఇనప్పెట్టెలోపెట్టి ప్రసాదరావు బైటపడే లెక్కలో వున్నాడు.

"ఒంట్లో బాగుండకపోతే సెలవు పెడితే బాగుంటుంది మిస్టర్ ప్రసాదరావ్! అంతేకాని ఏదో 'మూడ్'లో ప్రవర్తిస్తే కష్టమర్స్ హర్ట్అవుతారుః" అన్నాడు ఏజెంట్.

ఒక్క క్షణం నివ్వెరపోయి, తల వొంచుకుని తన తప్పును వొప్పుకున్నట్లు పోజ్‌వేశాడు. తన హృదయంలో బద్దలైన అగ్నిపర్వతం సంగతి యెవ్వరికీ తెలియదు; లోన జరిగే మహాభారత యుద్ధ భూమిలో, పద్మవ్యూహంలో ఇరుకుపడిన అభిమన్యుని స్థితిని బోలిన తన వ్యథను గమనించినవాళ్లు లేరు. కష్టమర్స్ హర్ట్ కావటం మాట నిజమే ఐనా.తన హృదయంలో పడిన గాయంతో పోలుస్తే వాళ్ళ కయే గాయం ఒక లెక్కలోదే కాదని తెలుతుందిః ఏదో తన ప్రవర్తనను మాత్రమే వీళ్ళు తూచగలరు; కనుకనే వ్యక్తిగతమైన అనేక అనుభూతులు యెవరికి వారుగా చాలా వరకు అనుభవించ గలుగుతున్నారు.

"సరే-వెళ్ళండి"

వినయ పూర్వకంగా ప్రసాదరావు బైటపడాడు; గోడ గడియారం నాలుగుసార్లు మోగటం వినిపించింది.

3

జేబునిండా డబ్బున్న యీ రోజు నిజానికి చాలా ఆనందంగా ఉండవలసిందిః కాని ప్రసాదరావుకు చాలా బాధగానే వుంది. కుర్రాడు యెలా వున్నాడో తెలుసుకోవాలనే ఆతృత చాలా అధికంగా వున్నప్పటికీ, వెంటనే ఇంటికి వెళ్ళే ధైర్యం కలగ లే దతనికి.

కాస్సేపు సముద్రపు ఒడ్డుకు వెళ్ళాడు కాని, ఆ చల్లదనమే శరీరానికి తగిలినట్లు తోచలేదు. ఎక్కడెక్కడ తిరిగాడో, ఏమేం చూశాడో తెలియదు. రెండు మూడు సార్లు తన వెనుక చాలా బరువుగా కార్లు ఆగటం,

డ్రైవర్లు గొణుక్కుంటూ, తిట్టుకుంటూ సాగిపోవటం తెలుసు. యెంత ప్రయత్నించినా. తన అన్యమనస్కత స్వాధీనంలోకి రావటంలేదు.

ప్రకృతి ఏర్పరిచిన చీకటిని తరిమేందుకు మానవుడు కనిపెట్టిన విద్యుద్దీపాలు వెలిగినవి. తన యీ మానసిక బాధ ఆలోచనలవల్ల తీరదు; సంఘటనను యెదుర్కోక తప్పేదీ లేదు....

ఇంటికి వెళ్ళి లాలించి, బతిమాలి, భంగపడి కుర్రాణ్ని అగుడుతే, నిజంగానే వాడా రూపాయినోటు తీశానని వొప్పుకుంటే-భగవాన్!-అంత కన్న తనకు కావల్సిం దేమిటి? జీవితంలో అత్యున్నతమైన ఒకానొక ఆదర్శాన్ని పిల్లవాడికి బోధించేందుకు మాత్రమే తను ప్రయత్నించిన ట్లవు తుంది. ఎందుకనో కాని ఇలా జరుగుతుందని నమ్మ గాలిగా డతను.

ఒక ఛాక్‌లెట్ల డబ్బా, ఒక బిస్కత్తుల పొట్లాం, కొనుక్కొని చరచరా సైకిల్ తొక్క నారంభించాడు. ఏదో మహత్తర కార్యాన్ని సాధిం చేందుకు వెళ్తున్నట్లు, ఆలస్యమయే ప్రతిక్షణమూ విలువైనదే ఐనట్లు శక్తి నంతట్నీ కూడదీసుకొని ఒళ్ళు పై తెలియకుండా సైకిల్ తొక్కాడు.తీరా ఇంటిముందు ఆగాక, తలుపు తట్టేందుకు కానీ, పిలిచేందుకు కానీ వూపిరి పీల్చుకోవాల్సి వొచ్చింది.

మహాపాపి, పవిత్ర దేవాలయంలోకి ప్రవేశించేముందు. పొందే భయోత్పాతంలాటి ఆవేదనతో పిల్లల్లే ఇంట్లోకి ప్రవేశించాడు.భార్య కుర్చీలో కూర్చొని తన రాకకు స్వాగతం ఇవ్వకుండానే తనను ఒక్కసారి యీస డింపుతో చూసి, లేసు అల్లుకుంటోంది. ప్రసాదరావు కళ్ళు సీను కోసం, వాడి ధోగిష్టి మంచం కోసం శరవేగంతో ఇంటినంతటినీ పరిశీలించినవి; భార్యను గమనించి ఆలోచించే తీరిక లే దిప్పుడు.

ఆ దృశ్యాన్ని చూసేప్పటికి ప్రసాదరావుకు ప్రాణం లేచివొచ్చింది. సీను ప్రశాంతంగా ఒక మూల చాపమీద కూర్చొని చదువుకుంటున్నాడు. వా డెప్పుడూ ఇంత నిశ్శబ్దాన్ని ఆరాధించలేదు. ఒక్కసారి తండ్రి మొహం లోకి ఏవగింపుతో చూసి, వెంటనే దృష్టి పుస్తకంమీదికి మరల్చు కున్నాడు. తను వూహించిన అసందర్భాలు లేకుండటంతో ప్రసాదరావు మనస్సు కుదుట పడింది.

కాని అతని అంతరాత్మ పొందిన క్షోభ ఉండనే వుంది; దాన్ని శాంత

పరచాలి. నిజం తెలుసుకోవాలి—సీను కాళ్ళా వేళ్ళా పడైనా సరే!

వాడి దగ్గిరికివెళ్ళి మోకరించాడు, ప్రసాదరావు. "నాయనా! నిజం చెప్పు....నా జేబులో రూపాయినోటు తీసావా? లేదా?" అన్నాడు దీనాతి దీనంగా, తన మీద కోపంతో అలిగి అసలు తనతోమాట్లాడడేమోనని.

తన కంఠస్వరంలోని దైన్యాన్ని గమనించి, భార్య లేసుపని ఆపి వెంటనే రంగంలోకి వొచ్చి, తన పక్షమైంది.

ప్రసాదరావు చాక్‌లెట్ల డబ్బా, బిస్కట్తుల పొట్లాం కుర్రాడి ముందు పెట్టాడు. "ఇవన్నీ నీకే....నిజం చెప్పు బాబూ!" అన్నాడు.

"చెప్పరా....పోనీ తీస్తే తీసానని చెప్పు బాబూ!" అంది గృహిణి.

"లేదు...."

ప్రసాదరావు భార్య ముఖంలోకి చూశాడు; ఆమె కూడా వాడిచేత నిజం చెప్పించాలనే ఆతృతను సూచిస్తోంది.భర్త ప్రవర్తనను ఆమె వెంటనే క్షమించగలిగింది. మరి సత్యమనేది అంత గొప్పది; అది వ్యక్తిత్వాలకూ, ఆవేశాలకూ, అనురాగాలక్కూడా అతీతం. ఆ సత్యాన్ని వచించటమనే ఆదర్శానికి శతాబ్దాల తరబడిగా జరిగిన ప్రచారం, హరిశ్చంద్రునిలాటి ఆదర్శమూర్తుల కథల తాలూకు నైతిక విలువలూ, మొదలైనని తరతరాలుగా రక్తంలో కలిసిపోయినవి. వాటికొక రూపాన్ని ఇవ్వటంతో,సత్యంపట్ల తమ గౌరవాన్ని చూపటంలో సంస్కారం గల వాళ్ళెవరు వెనకడుగు వేస్తారు?

"అన్ని దెబ్బలు తిన్నావు కదా! ఇప్పుడైనా చెప్పరా తండ్రీ!" అందామె, లాలిస్తూ, ఎంతో మృదువుగా.

"నేను తియ్యలేదమ్మా!"

ఈ వెధవ పాటే పాడుతూన్నందుకు ప్రసాదరావుకు మళ్ళీ కోపం వొచ్చింది; కాని తన్నినందువల్ల లాభ మేమిటో యీ ఉదయమే అనుభవ పూర్వకంగా తెలుసుకున్నాడాయె! అదీకాక నిజంగా వాడు తీసివుంటే, ఆ నేరానికి అనుభవించే శిక్ష ఏదో ముందుగానే అనుభవించేశాడు కనుక వేరు మార్గంలో వాణ్ని బైటికి లాగాలి.

"చూడు బాబూ!...నిజం చెప్పు...నువు తీసినందుకు ఏమీ అనను... నిజం చెపితే యీ ఐదురూపాయలూ బహుమతిస్తాను" అన్నాడు ప్రసాదరావు, జేబులోనుంచి కొత్త ఐదురూపాయిల కాగితాన్ని తీసి పెళపెళలాడిస్తూ.

కుర్రాడికళ్ళు ఆశతో మెరిసినవి; కాని మరుక్షణంలోనే ఆ ఉద్వేగానికి తట్టుకొని "నిజంగా నేను తియ్యలేదు నాన్నా!" అన్నాడు.

ప్రసాదరావు కంఠస్వరాన్ని పెంచి "నిజం చెప్పు....పదిరూపాయిలిస్తాను...." అని మరో ఐదురూపాయిల కాగితాన్ని మొదటిదానికి జోడించాడు.

"పదిరూపాయిల్తో ఎన్నో సినిమాలు చూడొచ్చు" అంది తల్లి, ఆ కాగితాల విలువను వాడి పరిభాషలోకి మారుస్తూ.

సీను కళ్ళల్లోని మెరుపు యీసారి ఆగింది. సిగ్గుతో వేరొక దిక్కు చూస్తూ "నేనే తీశాను" అన్నాడు.

ప్రసాదరావు ప్రాణం ఒడ్డున పడ్డది.

"తీసుకో..."అని రెండు ఐదురూపాయిల కాగితాల్నీ వాడికి ఇచ్చాడు.

"ఆ రూపాయితో ఏం చేశావురా మరి?" అంది తల్లి.

వాడు జవాబు చెప్పలేదు.

"ఏం చేస్తేనేం? వెధవ రూపాయికోసం....నేను....ఆ నిజం కక్కించేందుకు ఎన్ని దెబ్బలు కొట్టాను! ఇవాళల్లా నేను నరకబాధ పడుతూనే వున్నాను. ఈ నిజం చెప్పాక, నా మనస్సు తేలికపడింది....వాడిని మరేమీ అడగవోక" అన్నాడు ప్రసాదరావు; తన గెలుపును కూడా ప్రకటించుకో గలిగిన ఆత్మబలాన్ని పోగొట్టుకున్నాడు మరి!

ఆ క్షణంలోనే విషాధమేఘాన్ని పటాపంచలు చేస్తూ ఆనందదేవి నృత్యగీతాల్ని ఆలాపించిం దా ఇంట్లో.

4

మర్నాడు ఉదయం చాకలాడికి బట్టలువేసే పనిలో వున్నాడు ప్రసాదరావు. నిన్నటి చొక్కా చేతి మడతల్ని విప్పుతూండగా కొత్త రూపాయి నోటు కిందపడింది.

ప్రసాదరావు నిర్ఘాంతపొయ్యాడు. నిన్న పోయిందని ఇంత రాద్ధాంతమూ చేసిన నోటే ఇది! ఎవర్నో చూసి తనూ చొక్కా చేతి మడతలో పెట్టిన సంగతి గుర్తొచ్చింది. చాకలాణ్ని పంపి, ప్రసాదరావు ఆలోచనలో పడ్డాడు.

ఐతే సీను మొదట చెప్పిందే నిజమన్నమాట! ఎన్ని దెబ్బలుతిన్నా ఆ సత్యం కోసమే,ఆ అత్యున్నతాదర్శం కోసమే వాడు అంత బాధాపడ్డాడు!

కాని తా నా మాట నమ్మలేక. వాడికి బహుమతి ఎరగా వేసి, లంచం పెట్టి. బలవంతంగా వాడిచేత అసత్యాన్ని పలికించాడు! పొందిన శిక్షను కాష్ చేసుకునే అవకాశాన్ని వాడికి కలిగించా డన్నమాట! ఇప్పుడు ఆ నోటు దొరికిన సంగతి చెపితే భార్యక్కూడా విరోధమౌతాడు. పోనీ కొడుకునన్నా సరైన మార్గంలో పెట్టుకో గలిగాడా అంటే అదీ లేదు. తనే వాణ్ణి వక్రమార్గానికి తరిమాడు.

నిజం చెప్పటమనేది స్వభావసిద్ధంగానే వొస్తుందా అనే అనుమానం కలిగింది. బలవంత పెట్టి, బాధించినందువల్ల నిజమే బైటపడుతుందని ఎలా చెప్పటం? హరిశ్చంద్రుడు యెవరు కోరగా నిజానికే నిలబడ్డాడు? అబద్ధమాడమని యెన్నో ఆశలు చూపి, యెంతో హెచ్చరించినప్పటికీ లొంగలేదు....ఐతే కాలం మారింది. యీనాటి మనుషులు హరిశ్చంద్రుణ్ణి మూర్ఖుడుగా పరిగణించ వొచ్చు. ఒక్క నిజంకోసం జీవితమంతా పోరాడి ఆయన సాధించిం దేమిటి? చివరకు ఆ దేవుడే ప్రత్యక్షమై మెచ్చుకుంటే ఏం జరిగేది? ఆ దేవుడిమీది నమ్మకమే దిగజారిన యీ రోజుల్లో నిజం కోసమై సర్వనాశనం అవగలిగే వా ళ్ళెవరు?....తను బలవంతం చెయ్యటంవల్లనే వాడి సహజ గుణమైన సత్యశీలం భంగపడింది—బహుశా శాశ్వతంగానే నేమో?

ఇక వాడిచేత నిజం చెప్పించటం తనవల్ల కాదు. ప్రపంచంలో నీచ కార్యాల క్కూడా విలువలంటూ ఏడవబట్టే వాటిని ఆచరించే వా ళ్ళున్నారు; సత్కార్యాలకన్న వాటికే ఎక్కువ ధర పలుకుతుంది. ఒక్క చిన్న అబద్ధానికి తను పదిరూపాయిల విలువ చెల్లించలా? పోలీసులు చితక తన్నినా, ప్రతిఫలం వేరొక రూపంలో ముట్టుతుంది కనుకనే, దొంగ నిజం చెప్పడు. ఆ విధంగా జైలుశిక్ష కూడాను. ఇక దొంగతనం చేయనివాడికి శిక్షవేయటం వల్ల, వాడు నిజంగా దొంగగా మారినా ఆశ్చర్యపడాల్సింది లేదు.

ప్రసాదరావును ఇప్పుడు వేధించేది పది రూపాయిల సంగతే కాదు. సీనును మళ్ళీ సక్రమమార్గంలోకి లాగటం, వాడిచేత నిజం చెప్పించటం ఎలా? ఐనా ఒకసారి పరీక్షిద్దా మనుకున్నాడు.

ఆ సాయింత్రం చాలా సీరియస్‌గా సీనుని పిలిచి, భార్య సమక్షంలోనే రంగం నడిపాడు.

"వెధవా! నిజంచెప్పు....నా జేబులోది పదిరూపాయిల కాగితం తీశావా? లేదా?"

సీను వెర్రిమొహం వేశాడు.

"మళ్ళీనా? నీ కీ దొంగబుద్ధేమిటిరా? చూస్తా రేమండీ—నాలుగు వుతక్క?" అంది భార్య.

"ఏరా—తీశావా? లేదా?"

"లేదు....నాన్నా!"

"చితక తంతాను—"

"నిజంగా తియ్యలేదు నాన్నా!"

"చూడు....నిజం చెప్పాలి...." మృదువుగా అన్నాడు ప్రసాదరావు. "తీస్తే తీశానని చెప్పు....పది రూపాయిల బహుమానం...."

"దొంగతనానికి బహుమతులు కూడాను!" అని మూతి ముడిచిందా ఇల్లాలు.

"నువ్వుండు....తీశావా? చెప్పు....పదిరూపాయి లిస్తాను—"

సీను ఒక్కక్షణం ఆలోచించాడు.

నవ్వుతూ "తీశాను నాన్నా!" అని పదిరూపాయిల కాగితం కోసం చెయ్యి జాపాడు.

వాడు చెప్పిన అబద్ధం తండ్రికి తెలియదని వాడి వూహ....ప్రసాదరావు అచేతను డయ్యాడు. కొడుకుచేత నిజం పలికించటానికి ఇక బ్రహ్మరుద్రులు రావాల్సిందే కాని తనలాటి మానవమాత్రుడి వల్ల కాదు. తెల్లమొహంవేసి, దాదాపు మూర్ఛపర్యంతమైన తండ్రి చేతుల్లోనుంచి సీను పది రూపాయిల కాగితాన్ని ఊడపెరుక్కుని పరుగెత్తాడు.

"అయ్యో, ఇదేం కాలం! అధర్మదేవత క్కూడా పట్టం కట్టటమా?" అందామె.

తనే పట్టం కట్టాడేమో ఆ దేవతకు? నిన్నటినుంచే అధర్మదేవత యీ కొంపలో సింహాసన మెక్కి రాజ్యపాలన చేస్తోంది. ఆమెమీద తిరుగుబాటు చేసి ఆమెను విసిరి అవతలికి పారెయ్యాలి....కాని ఆమె సాక్షాత్తూ తన ముద్దుల కుమారుని అవతారంలోనే వుంది. కనుక భరించక తప్పదు! ఆమె పలుకుబడిని అంగీకరించకా తప్పదు!

—మే 1956.